LAUSUNTO 8.4.20224

Keskuskauppakamari

Lausunto eduskunnan talousvaliokunnalle valtioneuvoston selvityksistä koskien EU:n komission tiedonantoja EU:n 2040 ilmastotavoitteesta ja teollisen hiilenhallinnan strategiasta (E9/2024 vp ja E10/2024 vp)

Keskuskauppakamari kiittää mahdollisuudesta lausua eduskunnan talousvaliokunnalle valtioneuvoston selvityksistä koskien EU:n ilmastotavoitetta vuodelle 2040 ja teollisen hiilenhallinnan strategiaa.

EU:n ilmastotavoite vuodelle 2040 (E10/2024 vp)

EU:n ilmastolaki velvoittaa komissiota esittämään ilmastotavoitetta vuodelle 2040, joka on välitavoite vuoden 2030 päästövähennystavoitteen -55 % ja ilmastoneutraaliuden 2050 välillä. Komission helmikuussa julkaisema tiedonanto suosittelee 90 prosentin päästövähennystavoitetta. Lisäksi tiedonantoa tukevassa vaikutustenarvioinnissa on arvioitu kolmea vaihtoehtoista tavoitetasoa: 80 %, 85–90 % ja 90–95 %. EU:n tieteellinen neuvonantajaelin suositteli vuonna 2023 90–95 prosentin päästövähennystavoitetta. Komission tiedonanto ei itsessään aseta tavoitteita eri sektoreille tai esitä uusia politiikkatoimia. Lainsäädäntöesitystä 2040-tavoitteesta odotetaan tulevalta komissiolta.

Keskuskauppakamari tukee valtioneuvoston kannan tavoin 90 prosentin päästövähennystavoitetta, edellyttäen että EU:n ilmasto- ja energiapolitiikka huomioi kaikki päästöttömät teknologiat ja tukee EU:n pitkän aikavälin kilpailukykyä. Vaativa päästövähennystavoite on mahdollista saavuttaa vain hyödyntäen laajasti eri teknologioita ja perustuu mittaviin yritysten toteuttamiin investointeihin. Keskuskauppakamari pitää tärkeänä, että Suomi kytkee vaikuttamistyössään tavoitteen ja sen saavuttamiseen tarvittavat politiikkatoimet yhteen. 90 prosentin nettotavoite on linjassa Suomen kansallisen ilmastolain 2040-tavoitteen kanssa, joka on 80 prosentin päästövähennykset ilman nieluja.

Suomen kannalta olennaista on, että komission tiedonanto huomioi aiempaa selvästi paremmin teknologianeutraaliuden merkityksen ilmastotavoitteiden saavuttamisessa. Tiedonanto korostaa kaikkien puhtaiden teknologioiden merkitystä, ja mainitsee erikseen ydinenergian merkityksen ja esimerkiksi pienydinreaktoreiden kehittämisen. Tämä on huomattava käänne EU:n ilmasto- ja energiapolitiikassa, joka on toistaiseksi korostanut hyvin voimakkaasti uusiutuvaa energiaa. Lisäksi tiedonanto tunnistaa Suomelle tärkeän biotalouden roolin. Tiedonanto muodostaa siten hyvän perustan vuoden 2030 jälkeisen ilmasto- ja energiapolitiikan suunnittelulle.

Ilmastotavoitteiden saavuttaminen edellyttää mittavia investointeja teollisten prosessien päästövähennyksiin, uuteen teolliseen tuotantoon sekä puhtaaseen energiaan, joka mahdollistaa edelliset. Siksi EU:n ilmasto- ja energiapolitiikan on perustuttava kustannustehokkuuteen,

markkinaehtoisuuteen ja teknologianeutraaliuteen, joka luo puitteet yrityksille ja jäsenmaille valita parhaiten soveltuvat keinot polulla ilmastotavoitteisiin.

Kuten tiedonanto korostaa, 2030-tavoitteen ja 55-valmiuspaketin lainsäädännön toimeenpano luo perustan 2040-tavoitteen saavuttamiselle. Keskuskauppakamari painottaa, että viime vuosina on säädetty runsaasti uutta EU-tason lainsäädäntöä, ja yritykset tarvitsevat tilaa niiden toimeenpanoon. Osan uudesta lainsäädännöstä, kuten uuden polttoaineen jakelijoiden päästökaupan (ETS2) ja hiilirajamekanismin (CBAM) toimeenpano on alkamassa vasta lähivuosina. Komission on paneuduttava myös toimeenpanossa eteen tulevien ongelmien ratkaisuun yhdessä jäsenmaiden ja toimijoiden kanssa. Vuoden 2030 jälkeisten politiikkatoimien suunnittelussa on tavoiteltava ennustettavuutta, investointivarmuutta ja sääntelyn yksinkertaisuutta, johdonmukaisuutta ja sujuvuutta.

Tiedonannon taustaksi tehtyjen vaikutusarvioiden perusteella 90 prosentin päästövähennystavoite on erittäin vaativa, mutta mahdollinen. Se edellyttää sähköntuotannon määrän lähes kaksinkertaistumista ja sähköistymisen osuuden kasvua yli puoleen kokonaisenergiankulutuksesta. Sähköntuotannon pitäisi olla 2040 käytännössä päästötöntä. Vihreän vedyn tuotannon pitäisi kasvaa noin 100 miljoonan tonniin ja hiilidioksidin talteenoton teollisista prosesseista noin 350 miljoonan CO2-tonniin vuonna 2040. Skenaariossa EU:n energiaturvallisuus vahvistuisi merkittävästi, sillä unionin riippuvuus tuontienergiasta puolittuisi vuoden 2019 55 prosentista 26 prosenttiin vuoteen 2040 mennessä.

90 prosentin tavoite edellyttää vaikutusarvioiden mukaan muita polkuja voimakkaampaa uuden teknologian käyttöönottoa 2030-luvulla aikana. Tämä korostaa tarvetta huolehtia EU:n toimintaympäristön kilpailukyvystä verrattuna muihin suuriin talousalueisiin. Esimerkiksi Yhdysvaltojen IRA-paketin sääntely vihreää vetyä koskien on EU:ta liberaalimpaa. Uusien eurooppalaistenkin innovaatioiden, kuten proteiinivalmisteiden, tuominen EU:n markkinoille voi olla huomattavasti hitaampaa kuin Yhdysvalloissa tai Aasiassa. Jotta edelläkävijyys ilmastotoimissa muodostuisi aidosti Euroopan kilpailukykyä vahvistavaksi, Euroopan on oltava houkutteleva ympäristö uuden teknologian tutkimukseen, kehittämiseen ja käyttöönottoon. Osa tätä on jatkuva EU:n sisämarkkinan kehittäminen.

EU:n ilmastopolitiikan tärkein työkalu on päästökauppajärjestelmä (ETS). Nykyinen teollisuutta ja energiantuotantoa koskeva päästökauppa on tulossa tiensä päähän vuoteen 2040 mennessä, sillä markkinoilla olevien päästöoikeuksien määrä putoaa lähes nollaan vuosikymmenen lopulla. Edessä voi olla esimerkiksi yhdistäminen uuteen polttoaineiden jakelijoiden päästökauppaan (ETS2). Hiilen poistojen avulla voitaisiin tuottaa rajallinen määrä uusia päästöoikeuksia ja luoda siten kannusteita mm. teknisille nieluille. Hiilen poistojen kytköstä päästökauppaan on määrä arvioida vuonna 2026. Keskuskauppakamari katsoo, että Suomen on oltava aktiivinen erilaisten mallien kehittelyssä päästökaupan tulevaisuudelle.

Suositeltu 90 prosentin päästövähennystavoite on nettotavoite, eli sisältää yhteenlasketut päästöt ja poistumat. Keskuskauppakamari yhtyy valtioneuvoston kantaan, että pääpainon tulee

olla päästövähennyksissä. Kuten Suomen maankäyttösektorin nieluarvioiden mittavista muutoksista havaitaan, biomassan ja maaperän päästöjen ja nielujen arviointiin liittyy merkittävää epävarmuutta. Lisäksi ilmastonmuutoksen edetessä erilaisten tuhoriskien, kuten tuhoeläinten, kasvitautien, sään ääri-ilmiöiden ja metsäpalojen mahdollisuus kasvaa.

Tiedonannon vaikutusarvioissa oletetaan, että maankäyttösektorin (LULUCF) nettonielu olisi vuonna 2040 samalla tasolla kuin vuonna 2030. On perusteltua, että biologisille nieluille ei aseteta suurempaa painoarvoa. Maankäyttösektorin nielujen osalta yhä suuremman huomion on oltava sopeutumisessa, kuten tuhoriskien ehkäisemisessä. Metsillä on ilmastotyössä merkittävä rooli nielujen rinnalla biopohjaisten materiaalien tuottajana.

Vuoden 2040 ilmastotavoitteen asettaminen kytkeytyy myös kansainväliseen ilmastopolitiikkaan, sillä se luo perustan EU:n seuraavalle Pariisin sopimuksen mukaiselle kansallisesti määritellylle panokselle (NDC, nationally determined contribution), jonka EU antaa kaikkien jäsenmaiden puolesta. Vuoden 2023 YK:n ilmastokokous Dubaissa linjasi ensimmäistä kertaa fossiilista polttoaineista irtautumisesta ja kehotti kaikkia Pariisin sopimuksen osapuolia linjaamaan seuraavan panoksensa 1,5 asteen tavoitteen mukaisesti.

Ilmastopolitiikan kunnianhimon tason ja vahvan toimeenpanon edistäminen on välttämätöntä, jotta ilmastonmuutoksen pahimmat vaikutukset voidaan välttää. Koska Euroopan osuus globaaleista päästöistä on vain noin 7 prosenttia, EU:n yhteistyö muiden suurten talouksien kanssa muun muassa G7:n ja G20:n puitteissa sekä vahva ilmastodiplomatia korostuvat Pariisin sopimuksen tavoitteiden saavuttamisessa.

Tiedonannossa kerrotaan komission perustavan uuden työryhmän (task force) edistämään hiilen hinnoittelua ja hiilimarkkinoita kansainvälisesti. Keskuskauppakamari pitää aloitetta erittäin tervetulleena. Hiilen hinnoittelu on tehokas päästövähennyskeino, joka edistäisi ilmastotavoitteiden saavuttamista globaalisti ja tasoittaisi pelikenttää eurooppalaisille yrityksille. Keskuskauppakamari esittää, että työryhmän perustaminen huomioidaan Suomen kannassa ja että Suomi osallistuu aktiivisesti hiilen hinnoittelun edistämiseen kansainvälisesti. Maailmanpankin mukaan noin neljännes maailman päästöistä oli vuonna 2022 hiilen hinnoittelun piirissä. EU:n hiilirajamekanismin myötä useat maat, kuten Turkki, Indonesia ja Ukraina valmistelevat päästökaupan tai hiilidioksidin verotuksen käyttöönottoa.

Lopuksi Keskuskauppakamari korostaa ennakkovaikuttamisen merkitystä 2030-luvun ilmasto- ja energiapolitiikan muodostumisessa ja tunnistaa, että Suomi on vaikuttanut jo onnistuneesti komission tiedonantoon. Keskuskauppakamari pitää perusteltuna valtioneuvoston kannan useita yksityiskohtaisia huomioita kansallisesti tärkeistä tavoitteista, kuten 95 prosenttisesti biomassaa käyttävien laitosten palauttaminen päästökaupan piiriin, jäsenmaiden vastuunjako taakanjakosektorin tavoitteista, energiatehokkuustavoitteiden yhteensopivuus sähköistymisen ja vetytalouden kanssa, talvimerenkulun huomiointi sekä EU:ta laajempien kansainvälisiä toimien painotus lento- ja meriliikenteen päästövähennyksissä.

Teollisen hiilenhallinnan strategia (E9/2024 vp)

Tiedonanto teollisen hiilenhallinnan strategiasta julkaistiin helmikuussa yhdessä 2040 ilmastotavoitetta koskevan tiedonannon kanssa. Tämä korostaa teollisen hiilenhallinnan merkitystä EU:n ilmastotavoitteiden saavuttamisessa. Strategia kokonaisuutena on arvokas ja tervetullut kokonaisnäkemys hiilidioksidin talteenotosta, hyödyntämisestä ja varastoinnista EU:ssa.

Valtioneuvoston kannan tavoin Keskuskauppakamari pitää perusteltuna lähestymistapaa, jossa ennen vuotta 2030 keskitytään puitteiden luomiseen, kuten varastokapasiteettiin, kuljetusinfrastruktuuriin, markkinasäännöt sekä ilmasto- ja energiapolitiikan lainsäädännön päivittämiseen. Tavoitteena on oltava hiilidioksidin toimivat sisämarkkinat.

Suomen kannalta on erittäin tärkeää, että tiedonanto tunnistaa eron fossiiliperäisen ja bioperäisen CO2:n välillä. Suomessa on arviolta 25 miljoonan tonnin bioperäisen hiilidioksidin tarjonta, joka luo perustan sekä hiilen poistoille että kestäville hiilidioksidin lähteille esimerkiksi synteettisten polttoaineiden, kemikaalien ja polymeerien tuottamiseen. Erityinen ongelma on, että päästökauppadirektiivi luo jo taloudelliset kannusteet fossiilisen hiilidioksidin talteenotolle, mutta bioperäiselle hiilidioksidille ei ole olemassa vielä kannusteita.

Tällainen kannuste voisi muodostua kytkemällä hiilen poistot päästökauppaan 2030-luvulla esimerkiksi siten, että luotettavat bioperäisen hiilidioksidin poistot voisivat tuottaa rajatusti päästöoikeuksia. Yli 95 prosenttisesti biomassaa käyttävien laitosten palauttaminen päästökauppaan Suomen kannan mukaisesti olisi tärkeää myös tältä kannalta. Keskuskauppakamari pitää perusteltua valtioneuvoston 2040 kannoissa korostaman vapaaehtoisen markkinan kehittymisen tärkeyttä myös teollisen hiilenhallinnan edistämisessä.

Hiilidioksidin varastointimahdollisuuksien kartoittaminen EU:n alueella luo perustaa laajamittaiselle hiilen talteenotolle. Keskuskauppakamari huomauttaa, että tiedonanto ei näytä tunnistavan muita pysyviä hiilidioksidin varastoja kuin geologiset varastot. Tämä on ongelmallista, sillä Suomen maaperässä tai merialueilla ei ole tunnistettuja geologisen varastoinnin mahdollisuuksia, mutta esimerkiksi mineralisointi voisi mahdollistaa pysyvät poistot Suomen alueella. On tärkeää, että kaikki mahdolliset tavat varastoida luotettavasti hiilidioksidia tunnistetaan EU-tasolla.

Hiilidioksidin talteenotto ja varastointi on merkittävä osa EU:n ilmastotavoitteiden saavuttamista. Keskuskauppakamari korostaa kuitenkin sen oikeaa kohdistamista. Hiilen talteenotto ei saisi muodostua tavaksi pitkittää fossiilisten käyttöä siellä, missä tarjolla on kustannustehokkaita vaihtoehtoja esimerkiksi sähköistymisen tai uusiutuvien polttoaineiden avulla. Siten päästövähennysten ensisijaisuuden periaate koskee myös hiilidioksidin talteenottoa.

Kunnioittavasti,

KESKUS-
KAUPPAKAMARI

Aleksanterinkatu 17, PL 1000 | 00100 HELSINKI | +358 9 4242 6200
kauppakamari.fi

Teppo Säkkinen
Johtava asiantuntija
Keskuskauppakamari